

سنجش تکوینی آمیخته

به همراه ۸۱ تکنیک سنجش تکوینی آغازین یا تشخیصی و
سنجش تکوینی همزمان با تدریس در آموزش و پرورش و آموزش عالی

(ویراست دوم، ۲۰۱۸)

دیلن ویلیام

ترجمه:

دکتر حسن نادعلی پور

افسانه تائب جولاء

با پیشگفتاری از:

دکتر مصطفی قادری

استاد دانشگاه علامه طباطبائی

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۴۰۰

سرشناسه عنوان و نام پدیدآور	: ویلیام، دیلن، Wiliam, Dylan : سنجش تکوینی به همراه ۸۱ تکنیک سنجش تکوینی آغازین یا تشخیصی و سنجش تکوینی همزمان با تدریس در آموزش و پرورش و آموزش عالی/دیلن ویلیام؛ ترجمه حسن نادعلی پور، افسانه تانبجولا؛ با پیشگفتاری از مصطفی قادر.
مشخصات نشر	: تهران: آوای نور، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۷۶ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۸۴۷-۳
وضعیت فهرست نویسی یادداشت	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: [۲۰۱۸] Embedded formative assessment, Zed. : کتاب حاضر نخستین بار با عنوان "سنجش تکوینی: ۷۵ تکنیک سنجش همزمان با تدریس، برای کلاس‌های درس آموزشگاهی و دانشگاهی" در سال ۱۳۹۸ با همین مترجمان توسط کوروش چاپ منتشر شده است.
عنوان دیگر	: بیش از ۷۰ تکنیک تلفیق سنجش، تدریس و یادگیری، در کلاس‌های درس مدرسه و دانشگاه.
عنوان دیگر	: سنجش تکوینی: ۷۵ تکنیک سنجش همزمان با تدریس، برای کلاس‌های درس آموزشگاهی و دانشگاهی.
موضوع	: تدریس اثربخش Effective teaching آموزش و پرورش -- آزمون‌ها Educational tests and measurements موفقیت تحصیلی Academic achievement
شناسه افزوده	: نادعلی پور، حسن، ۱۳۵۹ -، مترجم
شناسه افزوده	: تانبجولا، افسانه، ۱۳۵۲ -، مترجم Taebioula. Afsaneh

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سنجش تکوینی آمیخته

به همراه ۸۱ تکنیک سنجش تکوینی آغازین یا تشخیصی و
سنجش تکوینی همزمان با تدریس در آموزش و پرورش و آموزش عالی
(ویراست دوم، ۲۰۱۸)

نویسنده: دیلن ویلیام

ترجمه: دکتر حسن نادعلی پور - افسانه تائب جولاء

پیشگفتار: دکتر مصطفی قادری

طراح جلد: احمد عزیزپور

ناشر: آوای نور

چاپ: اول ۱۴۰۰

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۸۴۷-۳

نشانی: تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری، پلاک ۹۹، طبقه

دوم، تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵، نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

قیمت ۱۰۵۰۰۰ تومان

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

پیشکشِ قدم‌های او که روزی خواهد آمد...
و تقدیم به همسر و فرزندانمان.

و

راهبران سنجش ایران.

(مترجمان)

فهرست مطالب

۵۱.....	سخن مترجم
۱۷.....	پیشگفتار
۲۱.....	درباره نویسنده
۲۳.....	مقدمه نویسنده
۲۷.....	فصل اول: چرا پیشرفت تحصیلی مهم است؟
۲۷.....	مقدمه
۲۷.....	نتایج یادگیری
۸۲.....	اهمیت فرآیندهای پیشرفت تحصیلی
۳۳.....	برنامه ها و اقدامات اصلاح گرایانه ناموفق در حل مسائل پیشرفت تحصیلی
۳۳.....	برنامه اصلاح گرایانه اول
۵۳.....	برنامه اصلاح گرایانه دوم
۹۳.....	برنامه اصلاح گرایانه سوم
۴۱.....	برنامه اصلاح گرایانه چهارم
۴۳.....	برنامه اصلاح گرایانه پنجم
۴۴.....	سه نسل پژوهشی پیرامون اثربخشی مدرسه
۴۶.....	بررسی اثر کیفیت معلم بر نظام های آموزشی
۴۵.....	راهکارهای افزایش کیفیت معلم
۹۵.....	نتیجه گیری
۶۰.....	سوالات و تمریناتی برای تکمیل و توسعه یادگیری
۶۳.....	فصل دوم: سنجش تکوینی: چه هست و چه نیست؟
۳۶.....	مقدمه
۴۶.....	نتایج یادگیری
۴۶.....	اهمیت توسعه حرفه ای معلمان
۶۷.....	حوزه های متداول و رایج توسعه حرفه ای
۷۶.....	الف) توسعه حرفه ای با تمرکز بر سبک های یادگیری
۷۰.....	ب) توسعه حرفه ای با تمرکز بر علوم اعصاب تربیتی

۷۳	.....	ج) توسعه حرفه ای با تمرکز بر دانش حوزه محتوا(دانش موضوعی)
۷۶	.....	خاستگاه سنجش تکوینی
۸۳	.....	تعریف مفهومی سنجش تکوینی
۸۴	.....	تکنیک برگه آزمونی بهترین و کامل ترین پاسخ ترکیبی
۹۰	.....	تکنیک آزمون آنی و لحظه ای
۹۶	.....	نکاتی مرتبط با تعریف مفهومی سنجش تکوینی
۱۰۴	.....	راهبردهای سنجش تکوینی
۱۱۵	.....	سنجش: پلی میان تدریس و یادگیری
۱۱۰	.....	نتیجه گیری
۱۱۱	.....	سوالات و تمریناتی برای تکمیل و توسعه یادگیری

فصل سوم: شفاف سازی، اشتراک گذاری و شناخت مقاصد یادگیری و معیارهای موفقیت.. ۱۱۳

۱۱۳	.....	مقدمه
۱۱۵	.....	نتایج یادگیری
۴۱۱	.....	اهمیت مقاصد یادگیری
۲۱۱	.....	چه زمانی از مقاصد یادگیری استفاده می کنیم؟
۱۲۶	.....	رابطه بین مقاصد یادگیری و بافت یادگیری
۱۲۹	.....	مباحثی در تدوین مقاصد یادگیری و معیارهای موفقیت
۱۳۰	.....	مسئله اول: مقایسه روبریک کلی با روبریک ویژه یک تکلیف
۳۱۱	.....	مسئله دوم: مقایسه ی معیارهای فرآورده محور با معیارهای فرآیند محور
۱۳۲	.....	تکنیک قالب های نوشتاری
۳۱۳	.....	مسئله سوم: استفاده از زبان رسمی در مقایسه با بکارگیری زبان دانش آموز پسند
۶۱۳	.....	مواردی در رد یا تایید روبریک ها
۱۴۱	.....	تکنیک های عملی
۱۴۱	.....	تکنیک گفت وگو پیرامون نقاط قوت و ضعف
۱۴۱	.....	تکنیک رتبه بندی نمونه ها و مثال ها
۱۴۲	.....	تکنیک ارائه ی مدل انشاء(مقاله)

تکنیک   سه   مدل   خوب   برای

۱۴۵.....	تکنیک آن چه نباید نوشت.....
۱۴۶.....	تکنیک پس آزمون با فاصله و بلا فاصله.....
۱۴۸.....	تکنیک طراحی سوالات آزمون.....
۱۴۸.....	تکنیک طراحی سوالات آزمون با پاسخ.....
۱۵۰.....	تکنیک برگه ورود یا کارت ورود روزانه.....
۱۵۰.....	تکنیک انتخاب - معاوضه - انتخاب.....
۱۵۰.....	تکنیک مسابقه بهترین لهجه.....
۱۵۱.....	تکنیک سر واژه‌های WALT, WILF و TIB.....
۲۱۵.....	نتیجه‌گیری.....
۱۵۲.....	سوالات و تمریناتی برای تکمیل و توسعه یادگیری.....
۱۵۳.....	فصل چهارم: استخراج شواهد یادگیری فراگیران .....
۵۱۵.....	مقدمه.....
۶۱۵.....	نتایج یادگیری.....
۷۱۵.....	کشف آن چه فراگیران می‌دانند.....
۱۵۹.....	دست یابی به ایده‌های فراگیران.....
۱۶۷.....	تکنیک‌های عملی (۱) توسعه مشارکت فراگیران.....
	گزارش
	یک
	مطالعه
۱۶۷.....	موردی.....
	چرا
	پرسشگری
	کلاسی
	؟
۱۶۷.....	.....
۱۱۷.....	تکنیک هیچ دستی بالا نباشد.....
۱۷۲.....	تکنیک آرایه سوال، ایجاد وقفه، انتخاب تصادفی، پرتاب به سمت دیگری.....
۳۱۷.....	تکنیک وایتبوردها و اپلیکیشن‌های تعاملی.....
۳۱۷.....	تکنیک لیوان چوب بستنی.....
۴۱۷.....	تکنیک استفاده از زبان بدن (علامت تصویری).....
۵۱۷.....	تکنیک دریافت حمایت و مشورت از بغل دستی.....
۵۱۷.....	تکنیک گزارش نظرات بغل دستی در کلاس درس.....
۵۱۷.....	تکنیک دو نفر یک سؤال.....
۶۱۷.....	تکنیک انتخاب تصادفی دانش‌آموزان باهوش.....

- تکنیک اگر الان نمی دانید، گوش دهید، دوباره سراغ شما خواهم آمد ۸۱۷
- تکنیک اگر شما می دانستید، چه می گفتید؟ ۹۱۷
- تکنیک دریافت حمایت از راه دور (تلفنی) ۹۱۷
- تکنیک سؤال از مخاطبان و همکلاسی‌ها ۹۱۷
- تکنیک پنجاه- پنجاه برای سؤالات چند گزینه‌ای ۷۹۱
- تکنیک زمان انتظار ۱۸۰
- تکنیک گسترش زمان انتظار ۸۰۱
- تکنیک فکر کن، با بغل دستی گفت و گو کن، با همه به اشتراک بگذار ۸۱۱
- تکنیک گوش دادن ارزشیابانه و گوش دادن تحلیل‌گرایانه ۳۱۸
- تکنیک به کارگیری چارچوب بندی‌های (تنه‌ها) مشخص پرسشگری ۴۱۸
- تکنیک باز طراحی پرسش‌ها با ایجاد ساختارهای متضاد(تضاد) ۵۱۸
- تکنیک پرسش‌های تمرکز طلب(صندلی داغ) ۵۱۸
- جمع بندی تکنیک‌های مشارکت محور ۱۸۶
- تکنیک‌های عملی (۲) ۸۱۸
- تکنیک‌های نظام دریافت پاسخ از همه دانش‌آموزان ۸۸۱
- تکنیک نظر سنجی کلاسی ۱۸۸
- تکنیک انگشت شست اندیشمند ۱۸۹
- تکنیک مشت تا پنج انگشت ۱۸۹
- تکنیک آیا این درست است؟ ۱۸۹
- تکنیک کارت‌های ABCD ۵۱۹
- تکنیک گوشه‌های کاغذی ۱۹۸
- تکنیک وایت بوردهای کوچک(پاسخ) ۸۱۹
- تکنیک استفاده از برگه‌های پیوستی ۱۹۸
- تکنیک کارت‌های خروج ۲۰۰
- تکنیک سؤالات مباحثه‌ای و سؤالات تشخیصی ۱۲۰
- تعیین نقطه شروع یادگیری با سؤالات تشخیصی در شروع تدریس ۲۱۱
- تعیین نقطه شروع یادگیری با سؤالات تشخیصی در حین تدریس ۲۱۱
- تکنیک سؤالات محوری تشخیصی ۲۱۲
- تکنیک سؤالات چند گزینه‌ای تشخیصی ۲۱۴

۲۱۹	تکنیک های جایگزین پرسشگری .....
۲۱۹	تکنیک بکارگیری بیانیه و اظهار نظر به جای پرسش ها .....
۲۲۰	نتیجه گیری .....
۲۲۰	سوالات و تمریناتی برای تکمیل و توسعه یادگیری .....
۲۲۳	فصل پنجم: ارائه‌ی بازخوردی که یادگیری را به سمت جلو هدایت می کند .....
۲۲۳	مقدمه .....
۳۲۲	نتایج یادگیری .....
۴۲۲	کیفیت ارائه بازخورد .....
۲۳۰	تاثیر زمان ارائه بازخورد بر یادگیری .....
۳۱۲	تاثیر مقدار ارائه بازخورد بر یادگیری .....
۳۲۲	بازخورد کتبی یا شفاهی .....
۳۵۲	بازخورد و اثر آن بر نوآموزان پیش دبستانی تا دانشجویان آموزش عالی .....
۳۷۲	نتایج تعجب برانگیز .....
۹۲۳	مؤلفه‌های بازخورد اثربخش .....
۲۴۰	نحوه واکنش فراگیران به بازخورد .....
۴۲۲	بازخورد اثربخش و انگیزش .....
۴۳۲	نظریه اسنادی و بازخورد اثربخش .....
۲۵۰	بررسی عملکرد حافظه .....
۵۲۲	زمان ارائه بازخورد(فوری یا با فاصله) .....
۴۲۵	بازخورد به عنوان دستورالعملی برای فعالیت‌های آتی .....
۸۲۵	تکنیک‌های عملی .....
۲۶۰	تکنیک تفریق، مساوی، جمع .....
۲۶۱	تکنیک بازخورد برای اقدام در آینده (بعداً قرار است چه کاری انجام شود؟) .....
۲۶۲	تکنیک سؤالات سه‌گانه .....
۲۶۳	تکنیک هایی برای بکار بستن بازخوردهای ارائه شده .....
۲۶۳	تکنیک هماهنگ کردن اظهار نظرها با انشاء و نوشته ها .....
۲۶۳	تکنیک خطاها را پیدا و آن ها را تصحیح کن .....
۲۶۶	تکنیک رتبه دهی با هدف حمایت از یادگیری .....
۲۶۸	تکنیک رتبه دهی پس از یادگیری .....

۲۶۹	تکنیک رتبه دهی هماهنگ با نیازهای یادگیری
۲۷۲	تکنیک پایین آوردن رتبه‌ها
۲۷۳	تکنیک یا رتبه A یا هیچ
۲۷۴	نتیجه‌گیری
۲۷۵	سوالات و تمریناتی برای تکمیل و توسعه یادگیری
۲۷۷	فصل ششم: فعال کردن فراگیران به عنوان منابع آموزشی همدیگر
	مقدمه
۲۷۷	نتایج یادگیری
۲۷۸	مفاهیم و تعاریف اولیه
۲۸۰	یادگیری گروهی اثربخش
۲۸۳	عناصر یادگیری گروهی
۲۸۶	تکنیک‌های عملی
۲۸۷	تکنیک C ^۳ B ^۴ ME (قبل از من، سه نفر را ببین)
۲۸۸	تکنیک بهبود تکلیف منزل با حمایت همسالان
۲۸۹	تکنیک تابلوی کمک به تکلیف
۲۹۰	تکنیک دو ستاره و یک آرزو
۲۹۱	تکنیک سؤالات پایان درس
۲۹۲	تکنیک دسته‌بندی خطاها
۲۲۹	تکنیک دانش‌آموز گزارشگر
۲۹۲	تکنیک سؤالات $\frac{۳}{۴}$ آزمون پایان فصل یا واحد درسی
۲۲۹	تکنیک فهرست‌وارسی پیش از ارائه نهایی کار
۲۲۹	تکنیک فهرست وارسی من - تو - ما
۳۲۹	تکنیک گزارشگر تصادفی
۴۲۹	تکنیک آماده کردن آزمون بصورت گروهی
۹۵۲	تکنیک اگر شما یادگرفته اید، به افراد دیگر نیز کمک کنید
۳۰۰	نتیجه‌گیری
	سوالات و تمریناتی برای تکمیل و توسعه
۳۰۱	یادگیری

۳۰۳.....	فصل هفتم: فعال کردن فراگیران به عنوان مالکان یادگیری خویش
۳۰۳.....	مقدمه
۳۰۴.....	نتایج یادگیری
۳۰۵.....	فراگیران و مهارت خودسنجی
۳۰۷.....	خودآزمایی
۳۱۲.....	یادگیری خودتنظیم شده
۳۱۲.....	فراشناخت
۳۱۴.....	انگیزش
۳۱۸.....	تلفیق دو فرآیند انگیزش و فراشناخت
۳۲۳.....	تکنیک‌های عملی
۳۲۴.....	تکنیک چراغ راهنما
۳۲۵.....	تکنیک دیسک‌های قرمز یا سبز
۳۲۷.....	تکنیک فنجان‌های رنگی
۳۲۸.....	تکنیک کار پوشه‌ی یادگیری
۳۳۰.....	تکنیک گزارش یادگیری
۳۳۱.....	نتیجه‌گیری
۳۳۲.....	سوالات و تمریناتی برای تکمیل و توسعه یادگیری
۳۳۵.....	فصل هشتم: جمع‌بندی و راهکارهای اجرا
۳۴۱.....	پیوست‌ها
۳۴۳.....	پیوست ۱ ابزارهای مشاهده و نظارت بر اجرای سنجش تکوینی آمیخته
۳۴۷.....	پیوست ۲: فهرست وارسی و ارزشیابی وضعیت کاربرد سنجش تکوینی آمیخته
۳۵۱.....	فهرست منابع و مآخذ

سخن مترجم

ترجمه این کتاب منحصر به فرد و فوق‌العاده، برای ما یک کار جذاب و دوست‌داشتنی بود. البته کار ساده‌ای هم نبود. زمان زیادی از فرصت‌های زندگی ما را به خود اختصاص داد. برای ما این کتاب سرآغاز یک بینش تازه در مورد فعالیت‌های علمی مان در حوزه سنجش کلاسی بوده و خواهد بود. در طول ترجمه این اثر به یاد ماندنی، من (نادعلی پور) ایده‌ها و تکنیک‌های مطرح شده در این کتاب را در کلاس‌های درس دانشگاهی بویژه در بین دانشجومعلم‌ان دانشگاه فرهنگیان و پیام نور به اشتراک گذاشته و همکارم (سرکار خانم تائب جولاء) نیز این تکنیک‌ها را در کلاس‌های درس مدارس اجرا و با حفظ امانت و تا حد امکان فرآیند اجرایی آن‌ها برای مدارس و دانشگاه‌های ایران بومی‌سازی گردیده است. این کتاب پژوهش محور با تلفیق نظر و عمل سنجش تکوینی آمیخته یکی از کتاب‌های مرجع در حوزه سنجش و ارزشیابی تحصیلی در بین صاحب نظران این حوزه در دنیا محسوب می‌گردد. شایسته است خالصانه ترین سپاسگزاری هایمان را به آقای دکتر دیلن ویلیام بواسطه خلق این اثر ارزشمند تقدیم کنیم. موفقیت و سربلندی وی را از خداوند بزرگ آرزو مندیم. در ادامه می‌خواهیم بگوییم که بازگردانی و کاربردی نمودن چنین اثر ارزشمند و فوق‌العاده ای با داشتن یک تیم پشتیبان و قوی امکان پذیر گردید. بر خود لازم می‌دانیم از همه کسانی که حامی و راهنمای ما بودند سپاسگزار باشیم. از جناب آقای دکتر مصطفی قادری نویسنده پیشگفتار ترجمه این اثر و آقای دکتر شهرام خدیر شربیان از مدرسان این حوزه که پیشنهادات سازنده‌ای در حین ترجمه به ما ارائه نمودند و از همکارانی که در بازخوانی و تطبیق مطالب علمی و عملی کتاب در کلاس‌های درس خود، از جمله جناب آقای باقردانیالی راهبر سنجش استان قزوین، سرکار خانم‌ها فاطمه سلیمیان، فلورا فاتحی، دکتر معصومه محلوجی و دکتر سرور ذکرتی از دبیران تلاشگر اصفهان، جناب آقایان علی حسن فرد بابلی و سید یوسف سواعدی از دبیران صاحب نظر خوزستان و سرکار خانم‌ها زهرا اسدی و اعظم علیان از دبیران خوش ذوق چهارمحال و بختیاری بسیار سپاسگزاریم. این تیم بسیار سخاوتمندانه به ما مشورت دادند. همچنین از راهبران سنجش ایران که بدون هیچ چشم‌داشتی در راه اعتلای سنجش نوین در سطح نظام آموزشی کشور به طور شبانه روزی در جوش و خروش اند و در این زمینه بسیار مشوق ما بودند را نیز سپاسگزاریم.

در این شرایط سخت چاپ کتاب، از مدیر انتشارات آوای نور جناب آقای دکتر حسینی نیز بسیار سپاسگزاریم. در پایان، از ده‌ها استاد دانشگاهی خود و صدها معلم و مدیر مدرسه ایرانی که در طول آموزش‌های حرفه‌ای متناسب با محتوای این کتاب از ایشان بسیار یاد گرفته‌ایم و همچنین از شما خواننده مطالب این کتاب نیز که احتمالاً درصدد اجرای راهبردها و تکنیک‌های این کتاب در سطح کلاس‌های درس خود هستید نیز سپاسگزاریم. امیدواریم که بازگردانی این اثر خوب و خواندنی سر منشاء ایده‌های نوینی در حوزه سنجش و ارزشیابی تحصیلی به ویژه سنجش تکوینی آغازین یا تشخیصی و سنجش تکوینی همزمان با تدریس در همه محیط‌های یادگیری حضوری، الکترونیکی و ترکیبی و در سطح کلاس‌های درس آموزش و پرورش و آموزش عالی کشور عزیزمان ایران باشد.

حسن نادعلی پور

مدرس دانشگاه

و مربی توسعه سواد سنجش و ارزشیابی

پیشگفتار

سنجش و ارزشیابی تحصیلی یکی از عناصر مهم فرآیند برنامه‌ریزی درسی تلقی می‌گردد که از طریق راهبردها و تکنیک‌های متنوع می‌تواند، مسیر یادگیری را تغییر دهد. چنین تغییری همیشه مطلوب نیست، به عبارت دیگر سنجش اگر با تبحر و ژرف نگرانه، در زمان درست و با روش درست انجام نشود، ممکن است مسیر یادگیری را به انحراف بکشاند. انواع مختلفی از سنجش کم اثر، سنجش کاذب، سنجش نادرست، سنجش نا کارآمد و سنجش مخرب بر فرآیند یادگیری وجود دارند که به دلایل نامعلوم و متفاوتی رواج پیدا کرده‌اند. ولی مهم ترین دلیل رواج این نوع از سنجش‌های بی کیفیت، ناآگاهی نسبت به اهمیت سنجش و اثرات کیفی و کمی آن در فرآیند برنامه‌ریزی درسی و آموزش است. این که سیاستگذاران به ویژه سیاستگذاران آموزش و پرورش بیشتر به آزمون های استاندارد بین المللی مانند پرلز، تیمز، پیزا و نظایر آن اهمیت می‌دهند، و برای انواع سنجش کلاسی از جمله سنجش تکوینی ارزش چندانی قایل نیستند زیرا آن نوع آزمون ها وجوه سیاسی و تبلیغاتی دارند. سنجش تکوینی مناسب ترین رویکرد سنجش، جهت اثرگذاری بر یادگیری آموخته‌های واقعی دانش‌آموزان و دانشجویان و اصلاح روند تدریس مربیان آموزشی محسوب می‌شود. این نوع سنجش می‌تواند با راهبردها، تکنیک‌ها و مراحل مختلفی انجام پذیرد، که بدلیل عدم توجه کافی و عدم معرفی راهبردها و تکنیک های نوین آن، مربیان آموزشی آگاهی چندانی از آن نداشته و غالباً در سطح همه نظام‌های آموزشی بویژه نظام آموزشی ما درگیر چند روش سنجش سنتی و ساده با رویکرد تراکمی و نهایی اند، آن هم هنگامی که امکان اصلاح تدریس و یادگیری دیگر به پایان رسیده است. ولی همه می‌دانیم و می‌دانید که شواهد کیفیت یادگیری، شواهد کیفیت معلم و مدرس، شواهد کیفیت تدریس، و از همه مهم‌تر شواهد اصلاح فرآیندهای برنامه‌ریزی درسی با کمک سنجش تکوینی امکان‌پذیر می‌گردد.

سنجش تکوینی بخش جدایی ناپذیر فرآیند سنجش می باشد. در حقیقت سنجش تکوینی می‌تواند باعث فعال شدن، مشارکتی شدن، اثربخش تر شدن، انسانی و اخلاقی تر شدن تدریس شود. به شکل بدیهی، نظام‌های آموزشی در پی رشد حداکثری قابلیت‌های فراگیران خود هستند. اطمینان از چنین رشدی تنها در قالب روش‌های سنجش اخلاق گرا، بهبود گرا و پاسخگو ممکن می‌شوند. سنجش تکوینی این ویژگی ها را دارد: اخلاقی

است، زیرا دنبال رشد حداکثری فراگیران است. بهبودگراست چون فرصت اصلاح را به مربی و مربی می‌دهد. پاسخگو و مبتنی بر دموکراسی است چون اشتباهات و خطاها را در اولین فرصت تشخیص می‌دهد و نسبت به آن‌ها واکنش نشان می‌دهد. سنجش تکوینی با مسئله تربیت معلم و دانش مربیان آموزشی درباره سنجش نیز گره خورده است. در کتاب حاضر که توسط یکی از اندیشمندان حوزه سنجش و ارزشیابی تحصیلی تدوین گردیده است رویکرد جدیدی از سنجش تکوینی یعنی سنجش تکوینی آمیخته معرفی گردیده است وی در فصل اول به بررسی مباحث کلی ضرورت پیشرفت تحصیلی در تعلیم و تربیت و اثرات آن بر اقتصاد و توسعه ملی پرداخته است در ادامه این فصل موضوع مهم توسعه حرفه‌ای معلمان مورد کنکاش قرار گرفته و در نهایت توجه به سنجش تکوینی آمیخته را به عنوان روش اصلاح توسعه یادگیری حرفه‌ای معلمان تبیین کرده‌اند. نویسنده در فصول بعدی کتاب بسیار تیزبینانه ضمن معرفی سنجش تکوینی آمیخته در فصل دوم به پنج راهبرد رسمی اجرای سنجش تکوینی در سطح کلاس‌های درس پرداخته است. ساختار معرفی هر کدام از این پنج راهبرد بدین گونه است که پس از تشریح هر راهبرد، مستندات پژوهشی مربوط به اثربخشی هر کدام از آن‌ها را در سطح کلاس‌های درس مورد بررسی و در ادامه تکنیک‌های عملی برای اجرای آن راهبرد پیشنهاد گردیده است.

در این کتاب راهبردها و تکنیک‌های قدیمی، نوین و متفاوتی برای سنجش تکوینی معرفی گردیده است که بیانگر درهم تنیدگی، تنوع و همچنین پیچیدگی سنجش آموخته‌های فراگیران در کلاس درس می‌باشد. سؤال‌های مهمی که این جا ممکن است مطرح شوند این است که دانشجو معلمان و نومدرسان تا چه حد در مراکز تربیت معلم یا دوره‌های کارورزی یا دانشکده‌های دانشگاهی با این راهبردها و تکنیک‌ها آشنا می‌شوند، یا میزان دانش عملی - شخصی آن‌ها از سنجش تکوینی آمیخته، چه اندازه است؟ و در صحنه‌های عملی تدریس چگونه می‌توان رغبت و تمایل مربیان آموزشی را نسبت به تکنیک‌های مختلف سنجش تکوینی افزایش داد؟ تحولات مهمی در رویکرد سنجش بویژه سنجش تکوینی صورت گرفته است. ایده‌ی فعال‌سازی فراگیران به عنوان مالکان یادگیری خویش از طریق اجرای تکنیک‌های خود سنجی و خود آزمونی از ویژگی‌های بارز این رویکرد می‌باشد همچنین ارائه بازخوردهای جلوبرنده و حمایت همسالان و یا به تعبیری همالان نیز از دیگر تغییرات این رویکرد محسوب می‌شود. جای تعجب ندارد که سنجش

تکوینی امکان گفت و گو، یادگیری از همسالان و فراشناخت را در فراگیران تقویت کرده و در بین معلمان موجب رشد دانش محتوای آموزشی آنان می‌شود. زیرا نتایج سنجش تکوینی بازخوردی فراهم می‌کند، که رابطه دانش محتوایی معلمان و دانش پداگوژیکی یا تربیتی آن‌ها را اصلاح می‌کند. با توجه به آن چه گفته شد بهتر است سنجش تکوینی جایگزین روش‌های ارزشیابی کیفی - توصیفی که با کیفیت نامعلومی در دوره ابتدایی اجرا می‌شود و سایر روش‌های سنجش سنتی و غیر کارآمد آموخته‌های فراگیران در دیگر دوره‌های تحصیلی و نظام‌های دانشگاهی گردد، زیرا پژوهش‌ها نشان می‌دهد این رویکرد به صورت مستقیم بر ارتقاء یادگیری دانش‌آموزان و دانشجویان و همچنین کیفیت تدریس معلمان و اساتید و در نهایت پیشرفت آموزش و پرورش تأثیرگذار است. نقطه آغاز تحول مذکور ارتقای سواد سنجش تکوینی معلمان، مدرسان، کارشناسان و مدیران نظام آموزشی می‌باشد. امیدوارم آموزه‌های این نویسنده بزرگ درباره سنجش تکوینی در سطح نظام آموزشی ما و از دوره پیش دبستان تا دانشگاه ساری و جاری گردد.

در پایان لازم می‌دانم از تلاش همکارانم دکتر حسن نادعلی پور و افسانه تائب جولا جهت ترجمه فصیح و روان این اثر کاربردی و ضروری برای جامعه تعلیم و تربیت کشور قدردانی کنم. همچنین بر خود لازم می‌دانم، برای همه کسانی که این کتاب مفید را می‌خوانند و آموزه‌های آن را در برنامه‌های سنجش فراگیران در آموزش و پرورش و آموزش عالی به کار می‌بندند نیز آرزوی موفقیت نمایم.

دکتر مصطفی قادری

عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبائی تهران